

III. КОГНІТИВНІ ТА КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ЛІНГВІСТИКИ

Ігор Бик
(м. Львів)

УДК 81'271'272:[159.955:11/13]

ЛОГОСФЕРА ЯК СКЛАДНИК МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

У статті розглянуто питання логосфери як важливого складника формування та функціонування мовної картини світу; з'ясовано етимологію поняття «логосфера»; описано підходи дослідників до його визначення в мовознавстві, окреслено основні риси цього явища та його місце у формуванні та функціонуванні мовної картини світу. Поняття «логосфера», введене в обіг Р. Бартом, нині має різне тлумачення в науковому просторі. У його основі лежить поняття логосу, уперше запроваджене Гераклітом Ефеським для позначення базової сутності, яка є основою буття. Утім, попри спільність логосу, ступінь і способи його пізнання є відмінними в різних культурах, що пояснюється неоднаковими умовами національного та соціально-економічного буття. Поняття логосу й логосфери введене з погляду на статусу мовця / реципієнта щодо влади. Це можна пояснити тим, що формування і дієвість логосфери визначається антагоністичними стосунками в суспільстві й суспільній свідомості. Усталені норми мовної поведінки соціуму визначають способи вжитку мови і формують логосферу як елемент свідомості. Логосфера та мовна картина світу взаємно впливають одна на одну, завдяки чому наше уявлення про світ постійно змінюється та вдосконалюється.

Ключові слова: мовна картина світу, логос, логосфера, політичний дискурс.

Проблеми формування картини світу перебувають у центрі уваги представників різних галузей науки. У політичній лінгвістиці, (як і А. П. Чудінов, її потрактуємо «політичної комунікації, тобто мовленнєвої діяльності, орієнтованої на пропаганду ідей, емоційний вплив на громадян країни й спонукання їх до політичних дій, для напрацювання суспільної згоди, прийняття й обґрунтування суспільно-політичних рішень в умовах множинності поглядів у суспільстві» [19, с. 8]), цей напрям дослідження сфокусований на всебічне вивчення мовної картини світу як важливому елементі формування світоглядного досвіду соціуму. Він набуває наукового зацікавлення з огляду на експансію новітніх комп'ютерних інформаційних технологій, які використовують задля маніпулювання соціальною та особистою свідомістю та створення «реальності», вигідної політичним діячам.

Логосфера становить важливу складову мовної картини світу. Проблематиці її визначення, формування та функціонування присвячені праці дослідників К. Акопової [1], В. Асмуса [2], М. Бахтіна [3], С. Кара-Мурзи [9], Р. Махачашвілі [14], А. Михальської [15], А. Тихолаза [18], Р. Барта [22], А. Лепи [24] та ін.

Метою статті є простежити генезу поняття «логосфера», описати підходи до його визначення в гуманітарній сфері знання, окреслити основні риси цього явища та його місце у формуванні та дієвості мовної картини світу.

Поняття логосу, яке лежить в основі поняття «логосфера», уперше введено Гераклітом Ефеським. Під ним він розумів не тільки загальний закон буття, основу світу, але й «те,

пізнання чого вимагає зовсім нових зусиль і передбачає зміну звичних установок пізнання. Логос – “слово”, “мовлення” самої вічної природи» [8]. У Фрагменті 2 філософ пише про універсальність логосу й потребу слідування за ним: «Тому належить іти за спільним, бо спільне – це загальне. Та хоча цей логос спільний, більшість живе, наче має власний розсуд» [18, с. 20].

Якого ж значення надає Геракліт поняттю «логос»? Відповідно до словника, слово *λόγος* у старогрецькій мові мало 34 значення, а шотландський учений, дослідник класичної філософії У. Гатрі, детально дослідивши вживання цього слова з часів Геракліта, виокремлює 10 значень і широкий спектр ідіоматичних висловлень, де значення слова «логос» стає зрозумілим тільки з контексту [18, с. 20]. При цьому більшість значень належать до сфери мови та мовлення. Однак філософ мав на увазі не тільки ці значення. У Геракліта логос – це не просто слово, а якась базова сутність, яка є основою буття, закон, який править світом, згідно з яким усе має відбуватися і через пізнання якого людина повинна приходити до істини, яка виражається у словах, у мові. У цьому розумінні «логос виявляється в нього синонімом того “розуму”, який править “усім через усе” (фр. 41)» [18, с. 21]. Отож, виходячи з такого розуміння логосу, логосферу трактуємо як мовне явище, як вербальну структуру, завдяки якій людина формує і виражає думки, і як комплексне поняття, що охоплює і мислення, і мовлення.

Універсальне пізнання та слідування логосу можна розглядати лише як ідеал, як мету. Сам філософ у Фрагменті 1 із жалем констатує, що люди не хочуть прислухатися до Логосу й жити відповідно до нього: «Цього логосу, що існує вічно, не розуміють люди ані перед тим почути, ані спершу почувши; бо хоча все відбувається згідно з цим логосом, вони схожі на несвідомих того, навіть стикаючись із такими словами й ділами, про які я веду мову, розкладаючи кожне згідно з природою і показуючи, про що йдеться. А щодо інших людей, то вони самі не усвідомлюють того, що чинять наяву, так само, як бачене уві сні забувають» [18, с. 20]. Окрім того, зазначимо, що попри універсальний характер законів пізнання чи буде правильно стверджувати, що представники різних етносів, традиційний устрій життя яких відрізняється, будуть мати однакове бачення й розуміння життєвих цінностей. Для прикладу, в українській та англійській правових традиціях доктрина законності базується на двох цінностях – законі і порядку, що виражається відповідно в лексичних одиницях *правопорядок* і *law and order*. Однак для східних народів поряд із законом важливу роль відіграє традиція (в арабській мові згадана лексична одиниця дослівно так і перекладається – *закон і традиція*) [21, с. 49]. Сучасний американський дослідник Д. Хаймс з цього приводу зазначає: «Люди, які належать до різних культур, ... володіють особливими комунікативними системами, а не тими самими природними комунікативними можливостями лише з різними звичаями. Культурні цінності і вірування почасти створюють мовну реальність» [4, с. 281]. Кожен народ творить свій «національний образ світу» [5, с. 511].

У сучасній лінгвістиці поняття «логосфера» з'явилося відносно недавно. Уперше про нього згадує в статті «Війна мов» французький філософ, критик і теоретик семіотики Ролан Барт у 1973 році для позначення дискурсної системи, для якої характерні свої мови (**енкратичні**, які «формуються, розвиваються і маркуються у світлі (або в тіні) Влади», і **акратичні**, які «виробляються, прокладають собі шлях, які самі собою існують поза Владою і/або проти Влади» [22, с. 107]) і три «дискурсні види зброї»: а) демонстрація аргументів, засобів нападу та захисту, сталих формул; б) фігури системності, головне завдання яких – включити іншого в дискурс як звичайний об'єкт і відтак виключити його із співтовариства

мовців сильної мови; в) здатність висловлювання як практично закритої синтаксичної структури бути засобом залякування, отже, домінування [22, с. 108–109].

Для визначення поняття логосфери Р. Барт звертається до політичного дискурсу, використовуючи метафору війни. Уводячи опозицію «енкратичні мови: акратичні мови» за ознакою їхніх зв'язків із Владою, автор розглядав цей термін саме через призму інституційного, зокрема політичного дискурсу. І на користь цього свідчить той факт, що саме статус мовця стосовно влади та його ставлення до влади значною мірою визначає специфіку логосфери як елемента свідомості – індивідуальної і колективної.

Р. Барт згадує поняття «логосфера» мимохить, однак воно виявилось науково важливим і нині його активно використовують у наукових гуманітарних студіях. Наразі немає єдності щодо його визначення. У філософії це поняття розглядають як філософську категорію на позначення мисленнево-мовленнєвої сфери культури [10]. Пов'язане з ним лінгвістичне визначення логосфери характеризує її як «єдину структуру мислення і мовлення, загальні принципи, які визначають цю мовленнєво-мисленнєву, або мисленнєво-мовленнєву, структуру» [12, с. 32]. У цих визначеннях автори акцентують на подвійній природі цього явища – воно стосується і сфери мислення, і сфери мови, при цьому для обох сфер логосфера є однаково важливою. Це поєднання є рівночасно результатом і виразом тісного взаємозв'язку мови і мислення.

Деякі дослідники трактують поняття «логосфера» з акцентом на його мовній природі. Зокрема, С. Кара-Мурза зауважує: «У тому штучному світі культури, який оточує людину, виділяється особливий світ слів – логосфера. Він включає в себе мову як засіб спілкування і всі форми “вербального мислення”, у якому думки наділяються словами» [10, с. 53]. За іншими визначеннями, логосфера – це «соціокультурний вербальний простір» [1], «світ мови, розділений на безліч ідеологічно упереджених соціальних діалектів» [11, с. 10].

Польський дослідник Адам Лєпа вважає, що логосфера – це «простір слова»: «У вузькому значенні логосфера – це специфічне соціальне середовище, у якому слово особливим чином впливає на людину і трактується нею на основі його своєрідного примату, як в її власному середовищі, так і у взаєминах з іншими людьми. Це є організована логосфера, тобто вона є результатом одночасно індивідуальної і спільної діяльності осіб, які спільно творять це середовище» [24, с. 142].

Дослідник визначає такі характеристики логосфери:

– примат слова, який полягає в тому, що «слово в цьому середовищі ставиться на перше місце – перед іншими складниками середовища, перед образом, музикою, танцем та іншими формами розваг». Слово є «чимсь більшим, аніж просто тільки інструментом порозуміння та вираження своїх почуттів, думок та зв'язків. Слово є чинником активізації розумового розвитку людини і розв'язання проблем» [23, с. 142];

– діалогічність логосфери. «Слово є основою і інструментом діалогу. Примат слова найкраще виражається в діалозі» [23, с. 143];

– соціально зумовлений характер логосфери, який «указує насамперед на ступінь ефективності впливу логосфери». Найважливішими рисами соціальної зумовленості логосфери на думку автора є:

- постійність її дії, яка виключає нерегулярність та okazіональність;
- особи з логосфери є солідарні у творенні простору слова;
- учасники організованої логосфери проявляють здатність до виправлень і не роблять свідомих помилок у процесі організації простору слова [23, с. 143–144].

Французький філософ і політик, засновник медіології Режі Дебре розглядає логосферу в колі систем і засобів передачі думки разом з графосферою та відеосферою [12, с. 7].

На думку фінського вченого Ерккі Пеуранена, «поняття «логосфера» стосується того, що розпізнаємо й розуміємо повторювані елементи в мовленні (або «мові») з одного боку, і надаємо значень неповторюваним і унікальним висловам з іншого» [25, с. 32].

Третя група дослідників, даючи визначення поняттю «логосфера», зосереджується на соціокультурному вимірі цього поняття: «соціокультурне і психолого-педагогічне середовище, яке детермінує систему установок і переконань [учня]» [6, с. 60]; «логосфера і комунікативний простір – явища одного поля» [13].

Окрім того, термін «логосфера» використовують і в інших галузях науки: «1) якісно новий етап еволюції біосфери, що означає домінування у взаєминах людини і природи строго наукового підходу; 2) інтелектуальна сфера суспільства; весь запас знань, накопичений у суспільстві» [20]. Словом, таке розмаїття тлумачень свідчить про те, що термін «логосфера» вживають для позначення широкого кола понять.

На формування світосприйняття етносу або соціальної групи впливають національні та соціально-економічні чинники. І хоча в основі логосфери в найширшому розумінні цього слова лежить єдиний логос – загальний закон буття, образи світу і, відповідно, окремі логосфери різних етносів і соціальних груп, очевидно, будуть відмінними. «Оскільки мова є інтерпретацією світу, а різні мови – різними інтерпретаціями, то кожен народ має власний світогляд. Світ у представників різних мов споглядається, сприймається і розуміється по-різному» [17].

Це явище призводить до того, що навіть одна мова за різних світоглядних позицій її носіїв може мати суттєві відмінності і навіть сприйматися як дві різні мови. Російський журналіст і літератор С. Бережной твердить: «Мова – це не тільки тлумачний словник плюс граматика. Мова – це також семантика і прагматика. Навіть якщо співрозмовники використовують те саме слово, але є різними за світоглядом або світосприйняттям, вони можуть надавати цьому слову зовсім різні смисли. Аж до діаметрально протилежних [...]. Виходить, що в нас [в Росії і в Україні – ІБ] тепер дві російські мови, які відрізняються настільки, що саме час укласти російсько-російський словник» [16]. Окрім того, навіть усередині одної соціальної групи сприйняття ситуації і способи її опису можуть відрізнятися. Тут доречно згадати приклади, подані Р. Бартом в уже згаданій статті «Війна мов». У ролі попередження про заборону входити на території своїх ділянок їхні власники вивісили три різні таблички: *Vicious Dog*, *Dangerous Dog* і *Watchdog*. Семантика всіх трьох вивісок однакова – «Вхід заборонений», однак нею не вичерпується все значення цих написів, «тому що це значення полягає у їхній різниці: *Vicious Dog* агресивний, *Dangerous Dog* філантропічний і *Watchdog* очевидно об'єктивний» [22, с. 106]. У цій множинності засобів вираження того самого основного значення Р. Барт убачає поділ мови, який пов'язаний із соціально-економічними причинами.

Р. Махачашвілі з цього приводу зазначає: «Суб'єкт формує картину світу, виходячи з власного відчуття, сприйняття, уявлення, форм мислення та самосвідомості. Тому, картина світу як результат кумуляції суб'єктивного досвіду пізнання світоустрою будується на відчуттях, уявленнях, сприйнятті й мисленні індивіда та людської спільноти, диктує норми поведінки, систему цінностей, які впливають на формування й узагальнення понять» [14, с. 24].

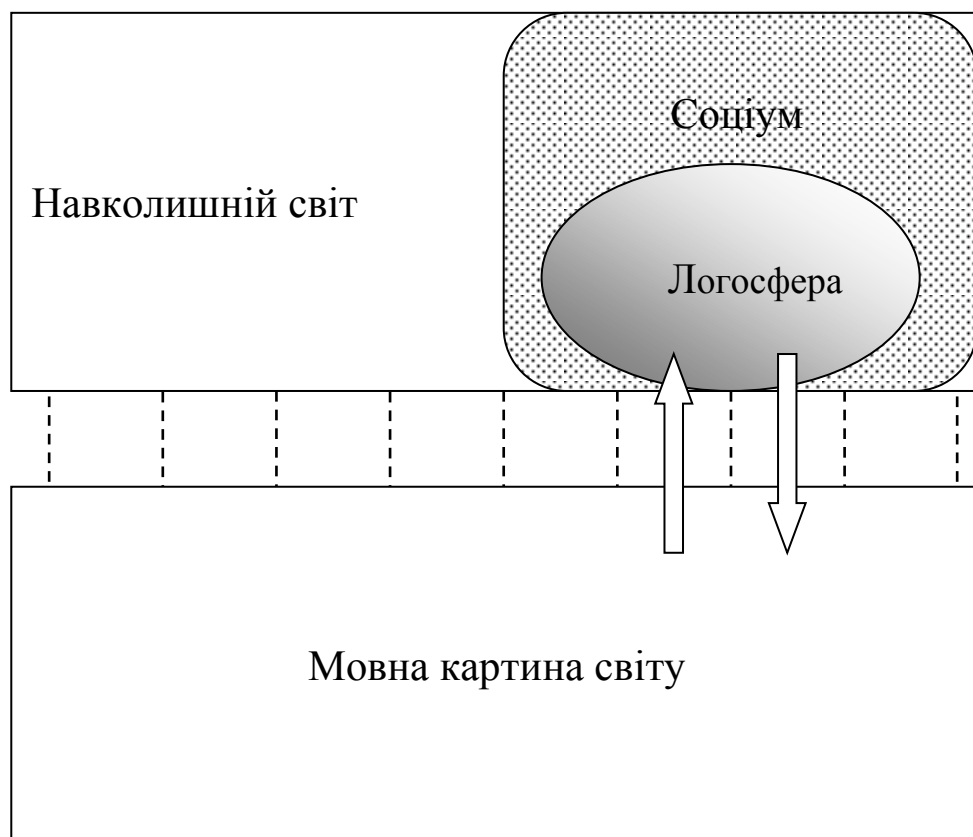
На стратифікацію мови вказує і М. М. Бахтін: «Мова, як те живе конкретне середовище, у якому живе свідомість художника слова, ніколи не буває єдиною. Вона єдина лише як абстрактна граматична система нормативних форм, узята відособлено від конкретних ідеологічних осмислень, що її наповнюють, і від неперервного історичного становлення мови. Живе соціальне життя та історичне становлення створюють в межах абстрактно єдиної національної мови множинність конкретних світів, замкнених словесно-ідеологічних і соціальних світоглядів, тотожні абстрактні елементи всередині цих різних світоглядів наповнюються різними смисловими і ціннісними змістами і звучать по-різному» [3, с. 101]. Водночас, дослідник вважає, що ця стратифікація має не стільки лінгвальний, скільки світоглядний характер.

Російський філософ В. Асмус зазначає, що «можливо, Геракліт уперше запозичив поняття про закономірності із спостережень не стільки над фізичною природою, скільки над політичним життям суспільства і вже звідти переніс їх на фізичну природу» [2, с. 35].

Використання дискурсу політики для опису логосфери не є випадковим. Як зазначає Н. Феркло, мова – це форма соціальної практики, це частина суспільства, і «лінгвістичні явища є соціальними явищами, а соціальні явища (частково) є мовними явищами» [23, с. 23]. Процес використання мови зумовлений соціально і має соціальні наслідки.

Логічно припустити, що формування і функціонування логосфери передусім визначають антагоністичні взаємини в суспільстві та в суспільній свідомості. Усталені норми мовної поведінки соціуму визначають не тільки способи використання мови, а й формують логосферу як елемент свідомості. Н. Феркло пише, що ці норми «характеризуються різноманітністю і боротьбою за владу. Що ж стосується досягнення одноманітності – так само як і у деяких випадках стандартизації – вона встановлюється тими, хто є при владі» [23, с. 22].

Отож, логосфера визначається способом та рівнем життя суспільства. Це важлива складова мовної картини світу. Вона є інструментом концептуалізації навколишнього світу та засобом його пізнання. Мова у всіх її багатогранних виявах впливає на те, яким ми бачимо світ. Описуючи явища, мовець вдається до наявних у мові засобів усіх рівнів і за їхньою допомогою формує образи не тільки для співрозмовника чи читача, але й для себе. Для опису навколишнього світу носії мови формують мовне середовище, через яке і в якому вони визначають та пояснюють явища, процеси та зв'язки, за якими вони повсякчас спостерігають і які регулюють їхні відносини з цим світом та з іншими членами соціуму. Кожна частина соціуму (як соціальні групи, так і окремі люди) для своїх потреб та з урахуванням свого культурного, освітнього, професійного досвіду формує особливу індивідуальну логосферу, за допомогою якої формується «своя» мовна картина світу. Водночас, логосфера, як і мовна картина світу, не є простою сукупністю логосфер чи мовних картин світу нижчого рівня. Логосфера є складним явищем, яке формується на основі та під впливом соціальних (світоглядний досвід, сформований упродовж усієї історії розвитку соціуму, який передається з покоління в покоління та формується за посередництвом виховання в сім'ї та освіти, соціокультурні установки, усталені норми мовної поведінки соціуму) і особистісних чинників (життєвий досвід, рівень освіти, становище в суспільстві тощо). Особистісні чинники є вторинними щодо соціальних і формуються в середовищі і під впливом останніх.

Логосфера не тільки формує мовну картину світу, але й сама є об'єктом впливу з боку мовної картини світу. Мовна картина світу як «сукупність уявлень про світ, зафіксованих у значенні різноманітних слів і висловів, формується в певну систему поглядів, які потребують свого подальшого осмислення» [7, с. 20]. Таке осмислення призводить до зміни старих та появи нових уявлень про світ, що вносить зміни в наповнення та структуру логосфери. Словом, взаємодія логосфери та мовної картини світу – це двобічний процес, завдяки якому наше уявлення про світ постійно змінюється й удосконалюється.

Отже, логосфера – це складне когнітивно-дискурсне явище, яке є одним із центральних складників формування та дієвості мовної картини світу.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в дослідженні функціонування логосфери в конкретних ситуаціях суспільно-політичного життя, зокрема механізмів та результатів взаємодії індивідуальних логосфер у сфері формування суспільної думки та маніпулювання нею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аكوпова К. А. Особенности языковой социализации студенческой молодежи в логосфере культуры современного российского общества : [Электронный ресурс] : автореф. дис. ... канд. социол. наук : спец. 22.00.06 "Социология культуры, духовной жизни" / К. А. Аكوпова ; Ростовский государственный педагогический университет. – Ростов-на-Дону, 2006. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/osobennosti-yazykovo-i-sotsializatsii-studencheskoi-molodezhi-v-logosfere-kultury-sovremennogo-rossiyskogo-obshchestva>

2. Асмус В. Ф. Античная философия : [учебное пособие] / В. Ф. Асмус. – Изд. 2-е, доп. – Москва : Высш. школа, 1976. – 543 с.

3. Бахтин М. М. Слово в романе / М. М. Бахтин // Вопросы литературы и эстетики. – Москва : Художественная литература, 1975.
4. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики : підручник / Ф. С. Бацевич. – 2-е вид., доп. – Київ : ВЦ «Академія», 2009. – 376 с.
5. Гачев Г. Д. Национальные образы мира. Космо – Психо – Логос / Г. Д. Гачев. – Москва : Академический проект, 2007. – 511 с.
6. Гуляихина Е. С. Система педагогических условий развития логической культуры младшего школьника / Е. С. Гуляихина // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. – 2009. – Вып. № 9. – С. 59–61.
7. Живіцька І. А. Мовна картина світу як відображення реальності / І. А. Живіцька // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького педагогічного університету. – Вип. 4 (2010). – С. 20–25.
8. История философии: Запад-Россия-Восток (Книга первая. Философия древности и средневековья) : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000004/st014.shtml>
9. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием : [Электронный ресурс] / С. Г. Кара-Мурза. – Режим доступа : <http://www.fhotm.kpi.ua/guest/manipul.pdf>
10. Кемеров В. Е. Философская энциклопедия. – Москва : "ПАНПРИНТ", 1998.
11. Косиков Г. К. "Человек бунтующий" и "человек чувствительный" (М. М. Бахтин и Р. Барт) / Г. К. Косиков // Лики времени : Сб. статей – Москва : Юстицинформ; Филологический факультет МГУ им. М. В. Ломоносова, 2009. – С. 8–25.
12. Куле К. СМИ в Древней Греции: сочинения, речи, разыскания, путешествия... / К. Куле [Пер. с франц. С. В. Кулланды]. – Москва : Новое литературное обозрение, 2004. – 256 с., ил.
13. Лазарева Э. А. Профессиональные коммуникации. Корпоративная область архитектурной деятельности : краткий курс. Ключевые слова, максимы, правила : [Электронный ресурс] : учебное пособие / Э. А. Лазарева. – Режим доступа : <http://studopedia.org/2-51262.html>
14. Махачашвілі Р. К. Феноменологічна неанглїстика: теоретико-методологічні засади : Монографія / Р. К. Махачашвілі. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014.
15. Михальская А. К. Русский Сократ : Лекции по сравнительно-исторической риторике : [Учеб. пособие для студентов гуманитарных факультетов] / А. К. Михальская – Москва : Издательский центр "Academia", 1996. – 192 с.
16. Российский журналист: В Украине и России два разных русских языка : [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://news.eizvestia.com/news_politics/full/648-rossijskij-zhurnalist-v-ukraine-i-rossii-dva-raznyh-russkih-yazyka
17. Тимо О. Мова визначає мислення людей і спільнот : [Електронний ресурс] / О. Тимо. – Режим доступа : http://gazeta.ua/articles/sogodennya/_mova-viznachaye-mislennya-lyudej-i-spilnot/613799
18. Тихолаз А. Г. Геракліт Темний з Ефеса : філософ та його вчення : [Електронний ресурс] / А. Г. Тихолаз. – Режим доступа : http://shron.chtyvo.org.ua/Tykholaaz_Anatolii/Heraklit_Temnyi_z_Efesa_filosof_ta_ioho_vchennia.pdf
19. Чудинов А. П. Политическая лингвистика : [учебное пособие] / А. П. Чудинов. – [3-е изд., испр.]. – Москва : Флинта : Наука, 2008. – 256 с.
20. Яценко Н. Е. Толковый словарь обществоведческих терминов : [Электронный ресурс] / Н. Е. Яценко, 1999. – Режим доступа : http://www.slovarnik.ru/html_tsot/l/logosfera-infosfera.html
21. Baker M. In Other Words. A Coursebook in Translation / M. Baker. – London ; New York : Routledge, 1992. – 295 p.
22. Barthes R. The Rustle of Language / R. Barthes // The War of Languages. – Berkeley ; Los Angeles : California University of California Press, 1989. – P. 106–110.

23. Fairclough N. Language and Power / N. Fairclough. – New York : Longman Group UK Limited, 1989. – 259 p.

24. Lepa A. Logosfera a etyka społeczeństwa komunikacji / A. Lepa // Annales. Etyka w życiu gospodarczym : Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie. – 2008, vol. 11, nr 2, s. 133–144.

25. Peuranen E. Bakhtin: Soft and Hard / E. Peuranen // Lähteenmäki, M. & H. Dufva 1998. Dialogues on Bakhtin: Interdisciplinary Readings. University of Jyväskylä, Centre for Applied Language Studies. Jyväskylä. – P. 28–35.

Бык И. Логосфера как элемент языковой картины мира

В статье рассматривается вопрос логосферы как важного элемента формирования и функционирования языковой картины мира. Цель статьи – проследить этимологию понятия логосфера, описать подходы исследователей к его определению в языкознании, определить основные черты этого явления и его место в формировании и функционировании языковой картины мира. Понятие логосфера, которое ввел Р. Барт для обозначения дискурсивной системы, для которой характерны свои языки, сегодня по-разному трактуется в науке. В его основе лежит понятие логоса, которое впервые ввел Гераклит Эфесский для обозначения базовой сущности, которая есть основой бытия. Однако, несмотря на общность логоса, степень и способы его познания являются разными для разных людей, в разных культурах и социальных прослойках, что объясняется разными условиями национального и социально-экономического бытия. Понятия логоса и логосферы были введены с точки зрения статуса говорящего/реципиента по отношению к власти. Это можно объяснить тем, что формирование и функционирование логосферы определяется антагонистическими отношениями в обществе и в общественном сознании. Общепринятые нормы языкового поведения социума определяют способы употребления языка и формируют логосферу как элемент сознания. Логосфера и языковая картина мира взаимно влияют одна на другую, благодаря чему наше представление о мире постоянно меняется и совершенствуется.

Ключевые слова: языковая картина мира, логос, логосфера, политический дискурс.

Byk I. Logosphere as a constituent of linguistic worldview

The article considers the issue of logosphere as an important element of the formation and functioning of the language worldview. In political linguistics research is focused on a comprehensive study of the language worldview as an important element of the formation of the worldview experience in a society. The investigation of logosphere has become a matter of considerable scientific interest due to the development of modern computer information technologies which are widely used for the manipulation of social and personal consciousness and for the creation of a "reality" needed for politicians. The aim of the article is to consider the origin of the term logosphere, describe the approaches of scholars to its definition in the humanitarian sphere of knowledge, determine the main features of this phenomenon and its place in the formation and functioning of the language worldview.

The notion of logosphere, introduced by R. Barthes to denote a discursive system which is characterized by its own languages, today is differently treated both by linguists and researchers in other spheres. The basis of this term is the notion of logos, introduced by Heraclitus of Ephesus to denote some fundamental thing which is the basis of life. But in spite of the common character of logos the measure and ways of its cognition are different for different people, in different societies and socio-economic groups. Each society or social group forms its own image of the world. This

results in the fact that one and the same language in the conditions of different world outlooks of its speakers can markedly differ to the point of it being perceived as different languages.

Introducing the notions of logos and logosphere scholars resort to political discourse considering it from the point of view of the status of a speaker/recipient in their relation to power. This can be explained by the fact that formation and functioning of logosphere are first of all defined by antagonistic relations in a society and social consciousness. Social conventions not only define the ways the language is used, but also form logosphere as an element of consciousness.

Logosphere and the language worldview mutually influence each other, and due to this our conception of the world is constantly changing and improving. Logosphere is defined by the lifestyle and the standard of living of a society. It is an instrument of the conceptualization of the surrounding world and a means of its cognition. Language in all its various manifestations influences the way we see the world. To describe a surrounding world speakers form a language environment through which and in which they define and explain phenomena, processes and relations which they constantly observe and which regulate their relations with this world and with other members of the society. Each part of the society for its needs and with the account of its cultural, educational, professional experience forms a special individual logosphere with the help of which a language worldview "of one's own" is formed. At the same time, logosphere is not a simple aggregate of logospheres of a lower level. It is a complex phenomenon which is formed on the basis and under the influence of social and personal factors. Personal factors are secondary with respect to the social ones and are formed under the influence of the latter. Logosphere not only forms the language worldview but also is influenced by the latter. The reconsideration of the worldview results in the changes in the content and structure of the logosphere. The interaction of logosphere and language worldview is a two-way process due to which our concept of the world is constantly changing and improving.

Key words: *language worldview, logos, logosphere, political discourse*

Статтю подано до редколегії 28.04.2017

Ліана Варчук
(м. Вінниця)

УДК 81-11:165.194

КОГНІТИВНА ЛІНГВІСТИКА: ЗДОБУТКИ ТА НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ

У статті проаналізовано особливості когнітивної лінгвістики як сучасного напрямку мовознавства, а також розглянуто основні поняття цього напрямку. Приділено увагу ролі категоризації та концептуалізації світу, у центрі уваги яких перебувають проблеми мови як загального пізнавального механізму репрезентації та трансформування найрізноманітнішої інформації з використанням специфічних (мовних) знаків. Висвітлено питання когнітивної лінгвістики як науки, що має свої методи наукового дослідження. Зосереджено увагу на мові, що є центром усієї когнітивної діяльності людини, репрезентантом її когнітивних процесів та здібностей.